

כי תבוא (230)

עני ועשיר !

וְשִׁמְתָּ בְטֶנְא (כו, ב)

במסכת ביכורים (פרק ג, מ"ח) מבואר שהעשירים היו מביאים בקלות של כסף ומחזירים להם את הקלתות, ואילו העניים היו מביאים בכלי נצרים ולא החזירו להם את הסלים אלא נשארו בידי הכהנים ועל זה אמרו בגמרא (ב"ק צב:), היינו דאמרי אינשי "בחר עניא אזלא עניותא". ותמוה למה לקחו מן העניים אף הסל הקטן של נצרים שלפעמים הכלי ביד העני חשוב יותר מכלי הכסף של העשיר. יש לומר, כתוב (בפסוק טז) "וְשִׁמְתָּ וְעִשִׂיתָ אוֹתָם", ופירש רש"י ז"ל, בת קול מברכתו, הבאת ביכורים היום, תשנה לשנה הבאה, ולכן לעשירים מחזירים את כליהם כדי שיביאו בכלים הללו גם בשנה הבאה, מה שאין כן העני לוקחים ממנו הכלים של נצרים, ואומרים לו, תזכה לשנה הבאה להביא בכלי כסף וזהו.

להתעזן באהבתך בשם "המהרי"ד מבעלזא"

ההודות על ההודאה

וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ (כו, ה)

שאינך כפוי טובה (רש"י). צריך להבין לכאורה הפסוק חוזר על עצמו, שהרי כבר נאמר "ואמרת עליו". לשם מה חוזר הפסוק ואומר "וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ", מה נתווסף באמירה השניה? בכלל צריך להבין, הלא פירט כל הטובות ואף סיפר דברים שלא נוגעים כארמי עובד אבי, וירעו אותנו המצרים סיפור כל ניסי ישראל, אם כן מה הוסיף בהגדה זו שאינו כפוי טובה? ביאר הגה"צ רבי זיידל זצ"ל: הכרת טובה זו אינה על מה שנאמר בתחילה, אלא הכרת טובה מיוחדת על כך שזכה לחיות חיים אמיתיים של הכרה בנותן הטובה והודאה אליו, שכן אדם שחי במבט אמיתי זה, כל חייו שונים לגמרי. בדרך זה ביאר גם את הנוסח שתקנו במודים דרבנן: על שאנחנו מודים לך ברוך קל ההודאות, אנו מודים על עצם ההודאה.

ספר "לחתך עליון"

וְשִׁמְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' (כו, יא)

אדם שמקבל מתנה מאת המלך, אינו שמח כל כך על עצם ערכו של החפץ, כפי שהוא שמח על העובדה שהמלך נתן לו מתנה. חשיבותו של הנותן היא העיקר בשמחתו. לפיכך אמר הכתוב: "וְשִׁמְתָּ בְּכָל הַטּוֹב", לא רק משום שהוא טוב אלא בעיקר "אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה'", משום שה' יתברך הוא הנותן.

מענינה של תורה

יעמדו לברך, הברכה ודאי תחול

אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרֵךְ אֶת הָעָם עַל הַר גְּרִזִּים...וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ

עַל הַקְּלָלָה בְּהַר עֵיבָל (כו, יב, יג)

מדוע לענין ברכה נאמר: "יעמדו לברך", ואילו לענין קללה לא נאמר: "יעמדו לקלל", אלא: "יעמדו על הקללה". אפשר לפרש על פי מה שאמרו חז"ל (ברכות ז:): כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא לטובה, אפילו על תנאי, לא חזר בו. ברכה שיצאה מפי ה', לעולם היא מתקיימת. לכן לגבי ברכה על הר גריזים נאמר "לברך את העם", כי ודאי הברכה תחול ותתקיים. לעומת זאת, קללה שמבקש ה' לקלל את ישראל, אף אם כבר יצאה מפי ה', בקל היא מתבטלת, הש"ת בחסדו ובטובו הגדול מפשפש למצוא איזו סיבה כדי לחזור בו ולבטלה. לפיכך לגבי הקללה בהר עיבל לא נאמר "לקלל את העם" בפועל, אלא רק "יעמדו על הקללה", ואם תימצא איזו סיבה לבטלה הרי היא תתבטל מן העולם.

ספר "ומתוך האור"

וְהֵייתָ רַק לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה (כח, יג)

יש לדקדק, מדוע מדגישה התורה "רק למעלה". ועוד, מה פשר הכפילות, שלאחר שאמר "וְהֵייתָ רַק לְמַעַלָּה", הוסיף עוד "וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה", הרי פשיטא שאם תהיה "למעלה" לא תהיה "למטה"? מיישב ה"כתב סופר": אמרו חז"ל (פסחים ג:): רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי חלש ואיתנגיד (גוע ופרח רוחו (רש"י)), כי הדר אמר ליה אבוה: מאי חזית, (בעולם העליון)? אמר ליה: עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה. אמר לו: בני, עולם ברור ראית. לכן מדגיש הכתוב: "וְהֵייתָ רַק לְמַעַלָּה", היינו בין בעולם הזה ובין בעולם הבא תהיה: "רק למעלה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה", שלא ישתנה מצבך בין העולם הזה לעולם הבא.

רב רובין זצ"ל בספרו "שנים מקרא"

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וְכו' (כח, מז)

עבודת ה' בשמחה, איך משיגים שמחה בעולם הזה? מה עושים כדי לעבוד את ה' בשמחה? מסופר על רבי אהרן קוטלר זצ"ל, ששאל פעם את אחד העסקנים שמאוד תמך בבניית הישיבה בלייקווד ובביסוסה, מגדולי אנשי העסקנים ביהדות ארצות הברית ונדבן נכבד מאוד: ומה עם התורה שלך? שמע זאת הגביר והחזיר, הוא תמה מאוד על רב אהרן ושאל: הלא אני תומך גדול וידוע ששכרו של זבולון היה על התמיכה בתורתו של יששכר, אם כן למה מתכוון רבינו בשאלה, מה עם התורה שלי? השיבו רבי אהרן: שמע נא, לעולם הבא אכן יש לך חלק עצום, הלא אתה מחזיק תורה גדול ואפשר רק לקנאות

בחלקך, אבל מה עם העולם הזה? הרי צריך גם קצת עולם הזה. שוב, הגביר לא הבין את כוונת רבי אהרן, פניו התמוהות דרשו הסבר, וראש הישיבה הסביר: בוא לישיבה, שב ולמד איתנו קצת, תהיה לך הנאה של העולם הזה. הרי כל היום אתה רץ ועוסק בעסקיך ובעניני הישיבה, ואינך מניח לעצמך לשמוח קצת, ללא תורה בעולם הזה, מה הנאה יש לך? איזו שמחה היא שמחתך, אתה מפסיד את השמחה מכל רגע של לימוד! הנה לפנינו עצה גדולה כיצד להגיע לעבודת ה' בשמחה, על ידי לימוד התורה. "פְּקוּדֵי ה' יִשְׁרִים, מְשַׁמְחֵי לֵב" "ספר" יחי ראובן"

מעלת השמחה

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה (כח. מז)
הקשה המקובל רבי חיים וויטל זצ"ל (בהקדמה לשער המצוות): מצינו בדברי חז"ל שאמרו כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו, וכיוצא בזה אמרו כל המקיים מצוה פלונית יש לו כך וכך. והנה אנחנו ראינו כמה וכמה בני אדם שעושים מצוות ואין מתקיים דברי רבותינו? אלא, שורש שהכל נשען עליו הוא, שהעושה מצוה לא די בעשייתה, ויחשוב שהיא עליו כמשא וממחר להסירה מעליו, אלא יחשוב בשכלו כאילו בעשותו אותה מצוה ירויח אלף אלפים דינרי זהב, ויהיה שמח שמחה שאין לה קץ, ויעשיה מכל ליבו ונפשו בחשק גדול כאילו ממש בפועל נותנים לו אלף אלפים דינרי זהב אם יעשה אותה מצוה. וזה סוד הפסוק "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב וכו'" וזה סוד מה שמסופר על הרב ברונא שיום אחד סמך גאולה לתפילה ולא פסק חוכא מפומיה כל ההוא יומא, וזה יורה על היות אמונת בטחוננו כבורא יתברך בתכלית האחרון יותר משאם היה השכר מזומן לפניו בפועל. וכפי גודל שמחתו באמת ובטוב לבב הפנימי כך יזכה לקבל אור עליון ואם יתמיד בזה אין ספק שישרה עליו רוח הקודש. וענין זה נוהג בקיום כל המצוות כולם בין בעת שעוסק בתורה שיהיה בחשק גדול ונמרץ, בהתלהבות עצומה כאילו עומד לפני המלך ומשרת לפניו בחשק גדול למצוא חן בעיניו לקבל ממנו מעלה יתירה וגדולה, עכ"ד. נמצא, שכל ההבטחות הם על השמחה במצוה, וכשעושים בלא שמחה, מפסידים הכל.

מוסר: שורש שנאת חינו

רגשות שנאה המתפרצים ועולים כלפי מאן דהוא, מקורם בדרך כלל בקנאה פשוטה בהצלחתו ובכל הנתונים שקיבל מאת ה'. יכולים בני אדם לעטוף את שנאתם באלפי עטיפות וכיסויים ולמצוא להם הצטדקות והסברים שונים ומשונים, אך כשמקלפים את כל המעטה מתגלה המציאות במלוא כיעורה ומידותיה המגוננות. דברים אלה כבר קבע החפץ חיים בספרו אהבת ישראל: שורש השנאה, הקנאה, והדרך להתמודד נגדה, היא התבוננות שהכל מאיתו יתברך, והוא נתן לכל אדם את העושר וההצלחה, ואם כן, אין סיבה לקנאה. ספר "אדרבה חן בלבנו"

הלכה: במנהג להתענות בערב ראש השנה

כתב השו"ע (סי תקפא ס"ב): נוהגים להתענות ערב ר"ה וא"צ קבלה ולא השלמה (מ"ב סקט"ז) בספר פסקי תשובות (אות כ) כתב: ואדרבה אין להשלימה עד צאת הכוכבים, משום שאין ליכנס ליום טוב כשהוא מעונה, אלא מתענה עד פלג המנחה, ומתפלל מנחה קודם אכילתו, ורבים נוהגים להתענות רק עד זמן מנחה גדולה, ומתפללים מנחה גדולה קודם אכילתו, ויש שכתבו שאין להקפיד על תפילת מנחה קודם אכילתו. פסקי תשובות חלק ו'

פתגם: אל תקונן על שחלומותיך היפים לא התגשמו, אל תשכח שגם חלומות הזוועה שלך לא התגשמו.

ספר "שמחה"

חקירה: ראש חודש, שני ימים

מחמת ספק איזה מהם ר"ה, או משום שהמולד ביום הראשון (ל' של החודש שעבר), ומעיקר הדין היה צריך לחלק את היום הראשון, חציו שלפני המולד לחודש שעבר וחציו שלאחר המולד לחודש הבא, וכיון שאין מונים שעות לחודשים, שלא מחלקים את היום, דנים את כולו לחודש שעבר, אך גם הוא ראש חודש. (אור גדול דף קמד אות ט')

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מבעד למשקפיים

כאשר נתמנה הגדול ממינסק לישב על כסא הרבנות במינסק, נתפרסם באחד מכתבי העת מאמר מאת הסופר יוסף בריל (בריל באידיש: משקפיים), בו הביע דעה שלילית על הרב החדש, במנותו כמה וכמה, חסרונות שלו. הגיב על כך הגדול ואמר: מסתבר כי חסרונותי הנן כה זעירות, עד כי הן נראות רק במשקפיים. ספר "חד וחלק" חלק א' (דף קסח)

מזל טוב ליום הולדת של בתי מרים ברכה בת מלכה מזל טוב ליום הולדת של בתי תהילה בת מלכה

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זוזורה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, ששא בנימין בין קארין מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, פייגא אולגה בת ברנה, יוסף בן מייכה, רבקה בת ליוה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עוזא, חנה בת רחל, יעקב בן אסתר, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, רפואה שלימה ולידה קלה לרבקה בת שרה, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים.

